

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y- DƯỢC THÁI NGUYÊN

CHU MINH THƯỚC

KẾT QUẢ HOẠT ĐỘNG PHÒNG CHỐNG LAO
VÀ CHI PHÍ ĐIỀU TRỊ CỦA BỆNH NHÂN LAO PHỔI
TẠI HUYỆN QUẢN BẠ TỈNH HÀ GIANG

LUẬN VĂN THẠC SĨ Y HỌC DỰ PHÒNG

THÁI NGUYÊN – 2019

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y DƯỢC THÁI NGUYÊN

CHU MINH THƯỚC

KẾT QUẢ HOẠT ĐỘNG PHÒNG CHỐNG LAO
VÀ CHI PHÍ ĐIỀU TRỊ CỦA BỆNH NHÂN LAO PHỔI
TẠI HUYỆN QUẢN BẠ TỈNH HÀ GIANG

Chuyên ngành: **Y học dự phòng**

Mã số: **8720163**

LUẬN VĂN THẠC SĨ Y HỌC DỰ PHÒNG

Hướng dẫn khoa học: **TS Nguyễn Thị Phương Lan**

Thái Nguyên 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các kết quả nghiên cứu của luận văn là trung thực, chưa công bố bất kỳ đâu. Các trích dẫn trong luận văn có nguồn gốc rõ ràng.

Thái Nguyên, tháng 5 năm 2019

Học viên

Chu Minh Thước

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình hoàn thành luận văn này, tôi đã nhận được sự hướng dẫn, đóng góp, giúp đỡ và động viên của thầy cô, bạn bè đồng nghiệp và gia đình.

Trước tiên tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới TS. Nguyễn Thị Phương Lan. Người cô đã tận tình hướng dẫn, chỉ bảo tôi trên con đường nghiên cứu khoa học.

Tôi xin chân thành cảm ơn tới:

Ban giám hiệu, Phòng đào tạo, Bộ phận đào tạo sau đại học và các Thầy, Cô Trường Đại học Y - Dược Thái Nguyên.

Ban Giám đốc Sở y tế Hà Giang, Bệnh viện Lao và Bệnh phổi Hà Giang, Trung tâm y tế huyện Quản Bạ, Bệnh viện đa khoa huyện Quản Bạ, trạm y tế các xã, thị trấn của huyện Quản Bạ, đã tạo điều kiện giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu.

Tôi chân thành cảm ơn các thầy cô, bạn bè, đồng nghiệp, gia đình và người thân đã giúp đỡ, động viên tôi cả về tinh thần và vật chất trong quá trình học tập và nghiên cứu.

Thái Nguyên, tháng 5 năm 2019

Học viên

Chu Minh Thước

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

AIDS	: Acquired Immuno Deficiency Syndrome (Hội chứng suy giảm miễn dịch mắc phải)
ARTI	: Annual Rist Tuberculosis Infection (Nguy cơ nhiễm lao hàng năm)
BCG	: Bacillus Calmette Guein (Vắc xin phòng bệnh Lao)
BN	Bệnh nhân
BHYT	: Bảo hiểm Y tế
CTCL	: Chương trình chống Lao
CTCLQG	: Chương trình chống Lao quốc gia
CPĐT	: Chi phí điều trị
DOTS	: Directly Observed Treatment Short course (Hóa trị liệu ngắn ngày có kiểm soát trực tiếp)
HIV	: Human Immunodeficiency Virus (Vi rút gây ra suy giảm miễn dịch ở người)
MDR-TB	: Multi Drug Resistant (Lao đa kháng thuốc)
PCL	: Phòng chống Lao
TCMR	: Tiêm chủng mở rộng
TCYTTG	: Tổ chức Y tế Thế giới
PKĐKKV	: Phòng khám đa khoa khu vực
VNĐ	: Việt Nam đồng
XDR-TB	: Extremely Drug Resistant (Lao siêu kháng thuốc)

MỤC LỤC

ĐẶT VẤN ĐỀ.....	1
Chương 1: TỔNG QUAN TÀI LIỆU	3
1.1. Một số khái niệm cơ bản về bệnh Lao và chi phí điều trị.....	3
1.1.1 Khái niệm cơ bản về bệnh Lao	3
1.1.2. Các khái niệm liên quan đến chi phí điều trị	6
1.2 Tình hình phòng chống Lao trên thế giới và Việt Nam.....	9
1.2.1 Hoạt động phòng chống Lao trên Thế giới.....	9
1.2.2 Hoạt động phòng chống Lao tại Việt Nam	11
1.3 Chi phí điều trị Lao trên thế giới và Việt Nam	21
1.3.1 Chi phí điều trị Lao trên thế giới.....	21
1.3.2 Chi phí điều trị Lao tại Việt Nam	23
1.4. Tình hình hoạt động phòng chống Lao và chi phí điều trị Lao tại Quản Bạ, Hà Giang.	25
Chương 2: ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	29
2.1 Đối tượng nghiên cứu.....	29
2.2 Thời gian và địa điểm nghiên cứu.....	29
2.2.1 Thời gian nghiên cứu	29
2.2.2 Địa điểm nghiên cứu	29
2.3 Phương pháp nghiên cứu	30
2.3.1 Phương pháp.....	30
2.3.2 Cỡ mẫu	30
2.3.3 Phương pháp chọn mẫu.....	30
2.4 Các chỉ số nghiên cứu	31
2.4.1 Các chỉ số liên quan đến kết quả hoạt động của phòng chống Lao.....	31
2.4.2 Các chỉ số về đặc điểm chung của bệnh nhân tham gia nghiên cứu.....	32
2.4.3 Các chỉ số liên quan đến chi phí điều trị bệnh Lao.....	33
2.5 Phương pháp thu thập số liệu.....	34
2.6 Sai số và biện pháp khắc phục sai số	34
2.7 Xử lý số liệu	35

2.8 Đạo đức nghiên cứu	35
Chương 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU	37
3.1 Hoạt động phòng chống Lao huyện Quán Bạ năm 2018	37
3.1.1 Kết quả hoạt động phát hiện	37
3.1.2 Kết quả hoạt động quản lý điều trị	38
3.1.3 Kết quả một số hoạt động khác	39
3.2 Chi phí điều trị của bệnh nhân mắc lao phổi	42
3.2.1 Đặc điểm nhân khẩu học và bệnh tật của đối tượng tham gia nghiên cứu	42
3.3 Đặc điểm bệnh tật của bệnh nhân	44
3.3.1 Đặc điểm quá trình điều trị	44
3.3.2 Các loại chi phí điều trị bệnh Lao phổi AFB (+)	47
3.3.2.1 Chi phí trực tiếp cho điều trị	47
3.3.2.2 Chi phí trực tiếp không cho điều trị	48
3.3.3 Nguồn chi trả cho chi phí điều trị	50
CHƯƠNG 4: BÀN LUẬN	53
4.1 Hoạt động phòng chống Lao huyện Quán Bạ năm 2018	53
4.1.1 Hoạt động phát hiện	53
4.1.2 Hoạt động quản lý, điều trị	55
4.1.3. Hoạt động khác	58
4.2 Chi phí điều trị bệnh nhân Lao tại huyện Quán Bạ năm 2018	59
4.2.1 Chi phí trực tiếp cho điều trị	59
4.2.2 Chi phí tiền ăn, đi lại khi điều trị tại Bệnh viện và Trạm y tế xã	61
4.2.3 Chi phí mất đi do mất hoặc giảm năng xuất lao động	61
4.2.4 Nguồn chi trả cho chi phí điều trị	63
KẾT LUẬN	64
KHUYẾN NGHỊ	66
TÀI LIỆU THAM KHẢO	

DANH MỤC BẢNG

Bảng 3.1	Tình hình phát hiện và thu nhận bệnh nhân lao năm 2018.....	37
Bảng 3.2	Tình hình quản lý bệnh nhân năm 2018	38
Bảng 3.3	Tỷ lệ lấy đờm xét nghiệm bệnh nhân Lao phổi AFB (+)	38
Bảng 3.4	Kết quả điều trị bệnh nhân mắc lao AFB (+) mới năm 2018	39
Bảng 3.5	Hoạt động truyền thông năm 2018	39
Bảng 3.6	Tỷ lệ tư vấn giáo dục sức khỏe về bệnh Lao phổi AFB (+)	40
Bảng 3.7	Giám sát hoạt động chống Lao năm 2018	40
Bảng 3.8	Tỷ lệ giám sát hỗ trợ bệnh nhân Lao phổi AFB (+)	41
Bảng 3.9	Đặc điểm của đối tượng tham gia nghiên cứu.....	42
Bảng 3.10	Tỷ lệ bệnh nhân mắc lao phổi AFB (+) khi phát hiện.....	43
Bảng 3.11	Tỷ lệ bệnh nhân lao phổi AFB (+) điều trị theo tuyến	43
Bảng 3.12	Tỷ lệ bệnh nhân lao phổi AFB (+) mắc bệnh kèm theo	44
Bảng 3.13	Đặc điểm điều trị Ethambutol 40 mg tại trạm y tế xã, thị trấn	45
Bảng 3.14	Đặc điểm điều trị Tubel 150/100 mg tại trạm y tế xã, thị trấn	45
Bảng 3.15	Sử dụng từng loại thuốc tại bệnh viện.....	46
Bảng 3.16	Phân bố số lần đến khám tại trạm y tế xã, thị trấn	46
Bảng 3.17	Chi phí trực tiếp cho điều trị tại Bệnh viện/ 01 ca bệnh.....	47
Bảng 3.18	Chi phí cho điều trị trực tiếp tại Trạm y tế xã cho một ca bệnh.....	48
Bảng 3.19	Chi phí tiền ăn, đi lại tại bệnh viện, trạm y tế xã, thị trấn.	48
Bảng 3.20	Chi phí mất đi do mất và giảm năng xuất lao động.....	49
Bảng 3.21	Chi trả phí điều trị tại bệnh viện cho một ca bệnh	50
Bảng 3.22	Tỷ lệ nguồn chi trả cho toàn bộ chi phí điều trị bệnh Lao	51
Bảng 3.23	Tỷ lệ cơ cấu chi phí gánh nặng bệnh tật.....	52

ĐẶT VẤN ĐỀ

Trên thế giới, bệnh Lao là nguyên nhân gây tử vong đứng hàng thứ 2 trong các bệnh nhiễm khuẩn và đang là nguyên nhân gây tử vong đứng thứ 9 trong tất cả các nguyên nhân, hàng năm có khoảng 10,4 triệu ca lao mới xuất hiện trên toàn thế giới. Lao kháng thuốc đang là nguy cơ đe dọa nhân loại trong giai đoạn hiện nay. Trong năm 2016 có trên 600.000 ca Lao mới và Lao kháng thuốc. Chi phí điều trị và dự phòng Lao đã tăng lên nhiều trong những năm vừa qua, chẳng hạn năm 2017 là 2,3 tỷ đô la nhưng khoảng trống về ngân sách vẫn còn rất lớn [64].

Việt Nam đứng thứ 12 của tổng số 22 nước chịu gánh nặng về bệnh Lao cao nhất trên thế giới, đứng thứ 14 trong số 27 nước có gánh nặng bệnh Lao đa kháng thuốc cao nhất thế giới. Mỗi năm có khoảng 130.000 người mắc Lao mới, hơn 3.500 bệnh nhân Lao đa kháng thuốc Chương trình chống Lao quốc gia (2014) [28]. Theo báo cáo quốc gia, năm 2016 có 102.097 ca Lao mới và Lao cũ tái phát. Tổng chi phí cho chương trình Lao là 70 triệu đô la Mỹ, trong đó 28% quỹ từ quốc tế, 8% nguồn kinh phí trong nước và 63% không được tài trợ.

Kế hoạch phòng chống Lao được phát triển từ tuyên bố của Bộ trưởng Y tế các nước BRICS tháng 12/2014 (gồm các nước Brazil, Nga, Ấn Độ, Trung Quốc, Nam Phi). Tuyên bố này kêu gọi các quốc gia thuộc nhóm BRICS hướng tới mục tiêu về phòng chống Lao vào năm 2020. Kế hoạch Toàn cầu mở rộng và điều chỉnh các chỉ tiêu này ở cấp độ toàn cầu như sau và được gọi tắt là các chỉ tiêu 90-(90)-90: (1) Phát hiện ít nhất 90% tổng số người có Lao trong dân cư cần được điều trị và áp dụng phác đồ điều trị hợp lý cho họ, (bằng thuốc chống Lao hàng một, hàng hai cũng như điều trị dự phòng). (2) Nỗ lực tiếp cận được với 90% tổng số người có Lao, cần đặc biệt nỗ lực để tiếp cận được với ít nhất 90% các nhóm dân cư chính - những nhóm dân cư dễ bị tổn thương nhất, yếm thế nhất và có nguy cơ cao nhất; và (3) Tỷ lệ điều trị thành công đạt ít nhất 90% thông qua các dịch vụ điều trị có chi phí hợp lý, nâng cao tuân thủ điều trị và hỗ trợ xã hội [14].

Các nghiên cứu về chi phí cũng cho thấy chi phí điều trị bệnh Lao tương đối tốn kém chẳng hạn như tại Đức, chi phí điều trị tương ứng với 26.000 euro/1 bệnh nhân nội trú và khoảng 2.200 euro/1 bệnh nhân ngoại trú. Tại Phần Lan: năm 2000, chi phí trung bình cho một điều trị 6 tháng, trong đó bao gồm điều trị nội trú 14 ngày, lên tới 6.673 euro mỗi trường hợp Lao mới. Tại Anh: Tổng chi phí trực tiếp của điều trị một trường hợp "bình thường" của bệnh Lao đã được tính toán vào khoảng 5.000 Bảng Anh trong năm 2009 (tương đương với 5.864 euro). Tại Việt Nam năm 2016, tổng chi phí trực tiếp và gián tiếp tương ứng với 5.680 đô la Mỹ/1 bệnh nhân Lao kháng thuốc và 1.468 đô la Mỹ /1 bệnh nhân Lao thường [55].

Trong 3 năm vừa qua, ngành y tế Hà Giang đã triển khai nhiều hoạt động trong khuôn khổ chương trình phòng chống Lao và có những đóng góp nhất định cho chương trình này. Tuy nhiên, chưa có nghiên cứu nào của bệnh Lao để cập nhật sự thay đổi về gánh nặng bệnh tật của bệnh Lao sau những nỗ lực phòng chống Lao của ngành y tế Hà Giang. Vậy nên, câu hỏi về tình hình hoạt động phòng chống Lao hiện nay và gánh nặng về chi phí cho điều trị Lao ở địa phương này như thế nào? Giả thiết nghiên cứu của chúng tôi là: Kết quả hoạt động phòng chống Lao đã đạt được theo kế hoạch và chi phí điều trị của bệnh Lao là gánh nặng cho cộng đồng và ngành y tế. Để cung cấp bằng chứng cho các nhà quản lý của ngành Lao tỉnh Hà Giang cho việc kế hoạch thực hiện chương trình phòng chống Lao có hiệu quả hơn. Vì vậy, chúng tôi tiến hành nghiên cứu "*Kết quả hoạt động phòng chống Lao và chi phí điều trị của bệnh nhân Lao phổi tại huyện Quản Bạ tỉnh Hà Giang*"

Mục tiêu của nghiên cứu gồm:

1. *Đánh giá kết quả hoạt động phòng chống Lao tại huyện Quản Bạ tỉnh Hà Giang năm 2018.*
2. *Phân tích chi phí điều trị của bệnh nhân mắc Lao phổi tại huyện Quản Bạ, tại tỉnh Hà Giang năm 2018.*